RĂZVAN T. COLOJA: THE CONTRAST BETWEEN FAIRYTALE OR POETRY AND HARSH REALITY

Irina-Ana Drobot
Lecturer, PhD., Technical University of Civil Engineering Bucharest

Abstract: The purpose of this paper is to analyse two transgressive literary works by Romanian contemporary author Răzvan Teodor Coloja, from the point of view of the contrast cruel reality and parallels with fairy tales and poetry. The effect is a very vivid impression on the reader, who will be attracted to reading more works by this author.

Keywords: transgressive fiction, poetry, dreams, reality, psychology

Răzvan Teodor Coloja e un autor contemporan, născut la Oradea (23 iunie 1979), unde şi trăieşte. A absolvit Facultatea de Litere (specializarea Biblioteconomie, 2001) şi Facultatea de Informatică (2003) şi Psihologie din cadrul Universităţii Oradea. A scris aproximativ 700 de articole pe tematică IT&C, plus două romane: "Fabrica de furnici" (2009) şi "Recolta roşie" (2011). A debutat în 2009 cu romanul *Fabrica de furnici*, publicat la editura Vremea.

Două scrieri ale sale atrag atenţia prin contrastul creat între paralele cu basmele şi cu poezia, şi realitatea dură a vieţii de zi cu zi.

Am auzit de... (Proză scurtă): basmul vs viaţa de zi cu zi

Am auzit de… (Proză scurtă) este o colecţie de povestiri despre care autorul ne spune următoarele: "Dacă vă place macabrul, dacă vă place literatura transgresivă, dacă vă place realul prezentat aşa cum e el, atunci cele cinci texte probabil că vă vor fi pe plac."

Este vorba despre un fel de basme care au ca realitate epoca noastră contemporana.

Prima povestire ne prezintă preocupări şi personaje moderne, într-un mod realist, dar şi foarte amuzant şi ironic. Atrage atenţia realismul puternic, dar şi analiza psihologică fină. Este o poveste din zilele noastre, cu vise din zilele noastre, precum plecarea în străinătate din dorinţa de îmbogăţire. Ni se prezintă visele în contrast cu realitatea. Senzaţia de poveste apare din unele formulări care se repetă, aşa cum e obiceiul în basme. Este vorba de formulări de genul: "Iar tipul ăsta de care am auzit, tipul ăsta…" (Coloja 2013) care se vor repeta şi in cazul celorlalte povestiri. În plus, există un povestitor, care aminteşte de acela din basme; şi el e însă adaptat vremurilor noastre. O realitate neidealizată, spre deosebire de aceea prezentă adesea în basme; relaţia din această primă povestire e şi ea prezentată drept neidealizată. Impactul povestirii e puternic. Relatia conţine elemente discutate într-un bestseller (*Fifty Shades of Grey* al aceleiaşi perioade) şi nu numai, fiind vorba de elemente ce preocupa lumea de azi sau cel puţin sunt foarte discutate în lumea de azi. O realitate aspră dar şi naturală, neidealizată. Tipul din prima povestire care trimite persoane în străinătate le spune poveşti celor care doresc să meargă; cu alte cuvinte,

le creează iluzii. În acelaşi timp, are el însuşi iluziile lui despre ţările străine în care nu a fost niciodată şi despre care le povesteşte altora.

"Şi le recita aceeaşi poezie despre cum totul va fi bine, despre cum vor ajunge bogaţi şi respectaţi când se vor întoare acasă. Le recita din minte actele de care vor avea nevoie, mâncarea pe care o vor servi în intimitatea camerei lor mici, le spunea despre cum valurile mării sunt admirabil de mari în perioada asta a anului acolo unde vor merge ei să lucreze. În ţara aia în care cel mai sărac om o duce mai bine decât ei." (Coloja 2013)

A doua povestire este despre viaţa pacienţilor într-un spital, la fel, prezentată în acelaşi stil. La un moment dat pătrundem oarecum într-o uşoara lume a fantasticului, sau cel puţin a glumelor:

"Iar tipul ăsta de care am auzit, tipul ăsta proaspăt bărbierit care-i ascultă privindu-i scurt de fiecare data când deschid gura, tipul ăsta spune la un moment dat: 'şi ce faceţi ca să vă distraţi aici?' Punct în care toată lumea tace, cu excepţia bătrânului care dă vesel volumul radio-ului mai tare.

Problema cu mâncarea, cazarea, atenţia oferită de stat, e că se limitează la strictul necesar." (Coloja 2013)

Imaginaţia e şi ea prezentă in aceasta lume a realului: un tip e adus la spital şi cei care îl văd îşi imaginează tot felul de motive pentru care el a ajuns în această situaţie. Ba e de vină tehnologia, ba alte lucruri care probabil le preocupă pe respectivele personaje…

A treia povestire ne prezintă eforturile unui scriitor pentru a ajunge cunoscut. Până la urmă ajunge artist graffiti. Realitatea şi visele sale sunt două lumi diferite. Frapează în această povestire, ca şi în cele de dinainte şi de după, lumea realităţii dure şi cea a viselor, care există una lângă alta. Realitatea însă rămâne realitate, iar visele, vise. Visele nu devin realitate.

Gânduri precum cele de mai jos ne arată că faptul că avem vise în lumea de azi ne face să mai credem in basme. Însă acum e vorba de basme contemporane, de vise pe care oamenii din realitatea de zi cu zi le au:

"Lumea nu e interesată să citească despre o zi obişnuită din viaţa şi mai apatică a unui oarecare. Ceea ce un editor îi spusese cu un an în urmă era că cei ce dau bani pe cărţi vor să afle cum ajungi treptat la un happy end. Că versurile, chiar dacă vor conţine 'cangrenă' ori 'abces purulent', trebuie să transmită un mesaj pozitiv.

Genul de mesaj pe care l-ai vrea inscripţionat pe tricoul copilului tău de patru ani." (Coloja 2013)

Mai mult:

"La şcoală înveţi că deznodământul este ultima parte care alcătuieşte schema unei povestiri. Că o ghicitoare are un răspuns şi că întotdeauna acel răspuns te învaţă ceva folositor. Ceva ce să-i poţi transmite fiicei tale după ce te vei fi hotărât să faci copii. O chestie cu tâlc despre modul în care funcţionează viaţa, o chestie care să-ţi capteze interesul îndeajuns de mult încât să nu pui întrebări suplimentare." (Coloja 2013)

Vise care se schimbă odată cu epoca în unele cazuri… aşa cum se întamplă cu aceia care trăiesc în lumea contemporană şi parcă au devenit mai leneşi sau mai naturali, mai puţin idealizaţi. Ei nu sunt eroii unei lumi de basm; ei sunt oamenii normali de zi cu zi, care nu pot fi întotdeauna deosebiţi.

Poveştile cu numerele 4 şi 5 nu mai sunt despre un tip despre care a auzit povestitorul, ci despre o tipă. Despre două tipe diferite, la fel cum mai înainte tipul era de fiecare dată alt personaj.

Povestea a patra ne prezintă viaţa total diferită de aceea a unui basm a unei tipe care se căsătoreşte la 19 ani şi are un copil. Contrar aşteptărilor din basme, căsătoria eşuează, tipa e părăsită de soţ şi rămâne să-şi crească singură copilul retardat. Vedem aici opoziţia dintre visele mamei pentru viitorul copilului ei şi realitate. Visează să-şi vadă copilul un om normal şi de succes, dar realitatea este cu totul alta. Cu toate acestea, tipa nu-şi pierde speranţa. Povestea nu este tocmai tragică pentru că vedem cum ea şi munceşte din greu, dar şi sfidează morala în alegerile ei.

Povestea a cincea pare oarecum destul de greu de crezut – intră mai degrabă în domeniul fantastic. O prostituată doreşte să scrie şi să publice o carte pentru copii. Avem parcă a face cu doua lumi complet diferite, iar scriitoarea din această povestire sfidează imaginea pe care am avea-o în mod tradiţional despre o autoare de cărţi pentru copii. Cu toate acestea, de ce nu ar fi povestea adevărată? ne întrebăm. Într-o lume naturală, spontană, dură, nimic nu e imposibil. Ne întrebăm dacă nu am avut de fapt imagini preconcepute despre anumite tipuri de personaje, asteptări nerealiste de la ele. Aceste povestiri ne scapă de iluzii şi ne aduc la realitate, pe care ne-o prezintă aşa cum e ea, inclusiv cu vise şi speranţe pe care e normal să le avem.

Impactul acestor cinci povestiri asupra cititorului este direct, fiind vorba de o epocă în care trăim şi de o realitate pe care o cunoaştem cu toţii. Însă întotdeauna o putem cunoaşte mai clar decât o ştim deja. Aici intervine volumul cu cele cinci povestiri.

Aşa cum putem vedea pe site-ul autorului, această colecţie de cinci povestiri este oferită gratuit, online, de către autor pentru cititorii săi. Ca o dovadă că poveştile sunt făcute să circule, precum odinioară circulau basmele pe cale orală, aşa cum circulă acum unele bârfe. Dorinţa de a povesti şi de a asculta poveşti a rămas aceeaşi de-a lungul epocilor şi e valabilă pentru orice vârstă a omului. Farmecul poveştilor nu ţine de o anumită epocă. Acelaşi farmec îl au poveştile şi azi, cu personaje de azi, în lumea de azi – totul ţine de un povestitor sau de un scriitor talentat.

Soldaţi ai terebentinei: lumea rockerilor şi poezia

Un roman despre lumea rockerilor. Droguri, călătorii, iubiri, filozofii de viaţă, percepţii lirice asupra lumii, experienţa naturii şi a muzicii. “Majoritatea hipioţilor sunt ori pictori, ori poeţi de care nu va auzi nimeni” (Coloja 2015: 183-184). Aşa cum spune Dan-Liviu Boeriu, “Totul e senzorial în acest roman.” Percepţia asupra lumii a personajului ce povesteşte la persoana întâi se apropie adesea de experienţa poetică, de revelaţii filozofice, de o înţelepciune ironică şi plină de umor. Povestea e spusă cu o mare sinceritate, totul decurge firesc, de parcă ar fi vorba de un tânăr oarecare ce face parte dintr-un anumit grup de prieteni. Vorbeşte la telefonul public, în anumite momente în care simte nevoia să se confeseze, unei persoane al cărei număr e format din ziua lui de naştere. Vocea de la celălalt capăt al firului îi spune odată că ar face bine să-şi schimbe grupul din care face parte, ceea ce nu se întâmplă însă. Ne spune în ce ordine îi plac trei fete din grupul lui. Aflăm de prietenul său Oc, de cum personajul narator face de pază, şi ce presupune asta. Au loc şi întâmplări mai puţin plăcute, printre care personaje la care li se face rău, însă odată cu asta lumea devine mai clară, după spusele celui ce ne povesteşte, sau chiar tragedii, cum ar fi moartea Virginiei, şi reflecţii asupra slujbei fără rost a preotului, despre modul în care fata ar fi glumit pe seama celor spuse la moartea ei etc.

Observăm un contrast între lucruri ce par aparent fără rost, băutura, fumatul unor ţigări, luarea de pastile, a clipelor pierdute, a activităţilor distructive ale grupului, şi în acelaşi timp a profunzimii şi lirismului unor reflecţii transmise nouă prin personajul ce povesteşte la persoană întâi.

Experienţele senzoriale sunt, într-adevăr, trăite la maxim: "Când plouă, culorile se schimbă. Verdele devine verde crud, lemnul capătă culoarea ruginii." Se mai strecoară o nuanţă de umor: "Când plouă, cerul arată de parcă ar fi făcut din vată murdară. De parcă Dumnezeu s-ar fi şters de rimel şi ar fi aruncat clăbuci de pământuf deasupra ta ca să te deruteze." (Coloja 2015: 165)

Conexiunea cu natura specifică rockerilor se observă prin descrieri ce ne duc cu gândul la puţin romantism amestecat cu percepţii mai neobişnuite: "Prin perdea, prin geam, prin frunzele copacului de afară, linie dreaptă, greierii comunică între ei prin semnale morse." (Coloja 2015: 92) Figurile de stil devin ceva natural pentru rockerii consumatori de droguri, a căror percepţie asupra împrejurimilor e amplificată.

Muzica specifică rockerilor e şi ea o experienţă trăită la maxim, aproape mistică: "Împreună formăm un singur suflet" – iată unitatea grupului, seriozitatea fiind apoi contrastată de observaţia ce ne aduce cu picioarele pe pământ: "un copil debil care necesită mângâiere, atenţie, care plânge dacă riff-ul e prea încet ori ţipă dacă sunetul îl stârneşte." (Coloja 2015: 123) Muzica face parte din stilul de viaţă al acestor tineri: "las herţii să treacă prin mine" (Coloja 2015: 124), îi conduce parcă în altă realitate.

Vedem influenţa teoriilor psihologice asupra autorului care recent a terminat studiile facultăţii de psihologie. Spre exemplu: "Tendinţele sociopate sunt doar un sistem de autoapărare al creierului, necesar în cazul copiilor care cresc fără contact social. În timp, lipsei altor fiinţe umane în jurul său i se substituie prezenţa sinelui. […] Modelezi binele şi răul pe necesităţile propriei persoane, ţesând în jurul ei un sistem judiciar de pedeapsa şi răsplata care devine în cele din urmă motorul care-i mână pe ucigaşii în serie. Toate astea sunt necesare supravieţuirii copilului. Ajuns la maturitate, acea conştiinţă de sine devine psihopatologie." (Coloja 2015: 103) Sau observaţia de bun-simt: "Oamenii vorbesc prea des despre ceea ce nu au sau vor să aibă." (Coloja 2015: 149)

Ce înseamnă să fii rocker? Înseamnă că "Vei învăţa să apreciezi micile bucurii ale vieţii aşa cum alţii nu vor putea să o facă." (Coloja 2015: 44).

Să însemne oare a fi rocker ceva temporar, un simplu episod din viaţa cuiva? Personajul ce povesteşte îşi imaginează la un moment dat cum vor arăta câţiva din prietenii săi peste 15 ani. Cu alt stil de viaţă. Dar viitorul său nu şi-l poate imagina. Pe el însuşi se vede la fel. Deci, cine ştie? De obicei tinerii trăiesc viaţa la maxim. Văd lumea altfel. Au altă filozofie de viaţă. Aşa o fi şi cu rockerii. Personajul narator nu îşi poate imagina un viitor pentru sine. E prea absorbit de aici şi acum.

Povestea nu este una clasică, plină de suspans, nu are neapărat multă acţiune, cel puţin aparent. Însă romanul se citeşte repede, cititorul dorind parcă să continue, să pătrundă mai adânc în această lume de zi cu zi şi nu neapărat. Stilul este uşor, şi în acelaşi timp profund. Pătrundem într-o lume ce ar trebui să ne fie nefamiliară şi care totuşi ne devine atât de accesibilă.

Concluzii

Contrastele puternice înseamnă, pentru Coloja, realism, lumea aşa cum este ea, şi în care încercăm să descoperim ceva frumos, precum paralelele cu basmele sau poezia:

"Despre publicul meu? Nu ştiu ce să zic. Scriu pentru dezaxaţi, ăsta e adevărul. Scriu pentru cei care nu cred în *happy end*. Scriu pentru realişti. Scriu pentru cei care îţi pot spune că

lumea e altfel decât cea din filme. Scriu pentru cei care pot vedea frumuseţe într-un cadavru sau ordine geometrică în pustule purulente. Ca să-l citez pe Douglas Coupland, 'I began to see this world as one where citizens stare, say, at the armless Venus de Milo and fantasize about amputee sex […]'. Dacă vă mişcă citatul, vă va plăcea şi ceea ce scriu – cam asta aş dori să transmit." (Coloja, interviu 2013, Bibliocarti.com)

Cu toate acestea, autorul menţionează că "Nu toată lumea vrea să citească proză transgresivă. E o nișă extrem de restrânsă în literatura contemporană și aproape inexistentă în România." (Coloja, interviu 2013, Bibliocarti.com) Imposibil însă să nu lase o impresie, să nu ne gândim că personajele sunt reale, iar omul, așa cum susținea Freud, are nevoie de un vis pentru a putea suporta cu bine realitatea, cuvinte ce ni se reamintesc contant printr-un meme care circulă în prezent pe net.

BIBLIOGRAPHY

Coloja, Răzvan T., 2013, interviu penru site-ul bibliocarti.com, https://bibliocarti.com/interviu-cu-razvan-t-coloja/

Coloja, Răzvan T., *Am auzit de*…, 2013, http://razvancoloja.com/ebook-gratuit-am-auzit-de/

Coloja, Răzvan T., *Soldaţi ai terebentinei*, 2015, Editura Crux Publishing, Bucureşti.